Сакланып калган риваять буенча, Мәмәширгә Казан ханлыгы яулап алынгач, ягъни XVI гасырларда, өч кеше – Болгар бабай, Томакай һәм Мөхәммәтшәриф нигез салганлыгы билгеле. Ләкин авылның югары өлешендә сакланган чирмеш кирәмәте (зираты) бу авыл урынында элек Тунигер (яки Туринер) дигән мари (чирмеш) авылы булганлыгына ишарә ясый. “Статистические материалы...по Кошкинской волости” чыганагында “д.Мамашир (по р.Тюнер)” дип язылган. Шулай ук марилар да бүген Мәмәширне үзләренчә шулай дип йөртә.

Чирмеш авылы булган дип саналган урын

Мәмәшир атамасының килеп чыгуы буенча төрле карашлар:

1. Мөхәммәтшәриф исеменең кыскартылмасыннан килеп чыккан. – Г. Саттаров Татар исемнәре сүзлеге;
2. Мамаш – ир исемле чирмеш кнәзе исеменнән. (Тарихта Мәмеш, Мамич исемле чирмешләр булуы билгеле) – М. Худяков;
3. Мәмәт Шакир исеменнән. Ә. Габидуллин;
4. Мәмеш сүзе “имелдәш” дигән сүзне аңлата, шуннан ясалган, ә чирмештән түгел. Элек татарларда Мәмеш дигән кеше булган. - К.Насыйри.
5. Мамыш – төрек сүзе түгел, чирмешчә түгел микән. – Ш.Мәрҗани.

Нигез салыну датасы:

1. XVI гасырда. Казан ханлыгы 1552 елда яулап алына.
2. XIV гасырда. Малмыж шәһәре музеенда Малмыж территориясенә 14 гасырда ук Лаеш, Мамадыш ягыннан болгарлар күченеп килгән дигән мәгълүмат бар. (Болгар бабай Мәмәширгә нигез салыну турында хикәяттә телгә алына).
3. XIII гасырда. Нократ буенда Нократ татарлары дәүләте төзелә (Карино) Авылга да шул вакытта ук нигез салынган булуы бик мөмкин бит.

Тәмәй авылына Мәчкәрә авылына нигез салучы Ишмәннең туганы Ишкәй, яки Ишми исемле кеше нигез салынган дип уйланыла. Тәмәй авылы элек Ижбулат дип йөртелгән, күрше мари халкы аны әле дә шулай атый. Ә документ, карталарда Ерболдино дип тә атлаган. Тәмәй исеме XX гасырда гына бирелә. Шулай ук Тәмәй авылында болгар тәңкәләре табылу авылның борынгылыгын раслый.

Малмыж шәһәре музеенда Малмыж территориясенә төрле яктан төрле чорларда халыклар күченеп килү схемасы. Сары төс-татарлар (XVI гасыр), кызыл төс-болгарлар (XIV гасыр).

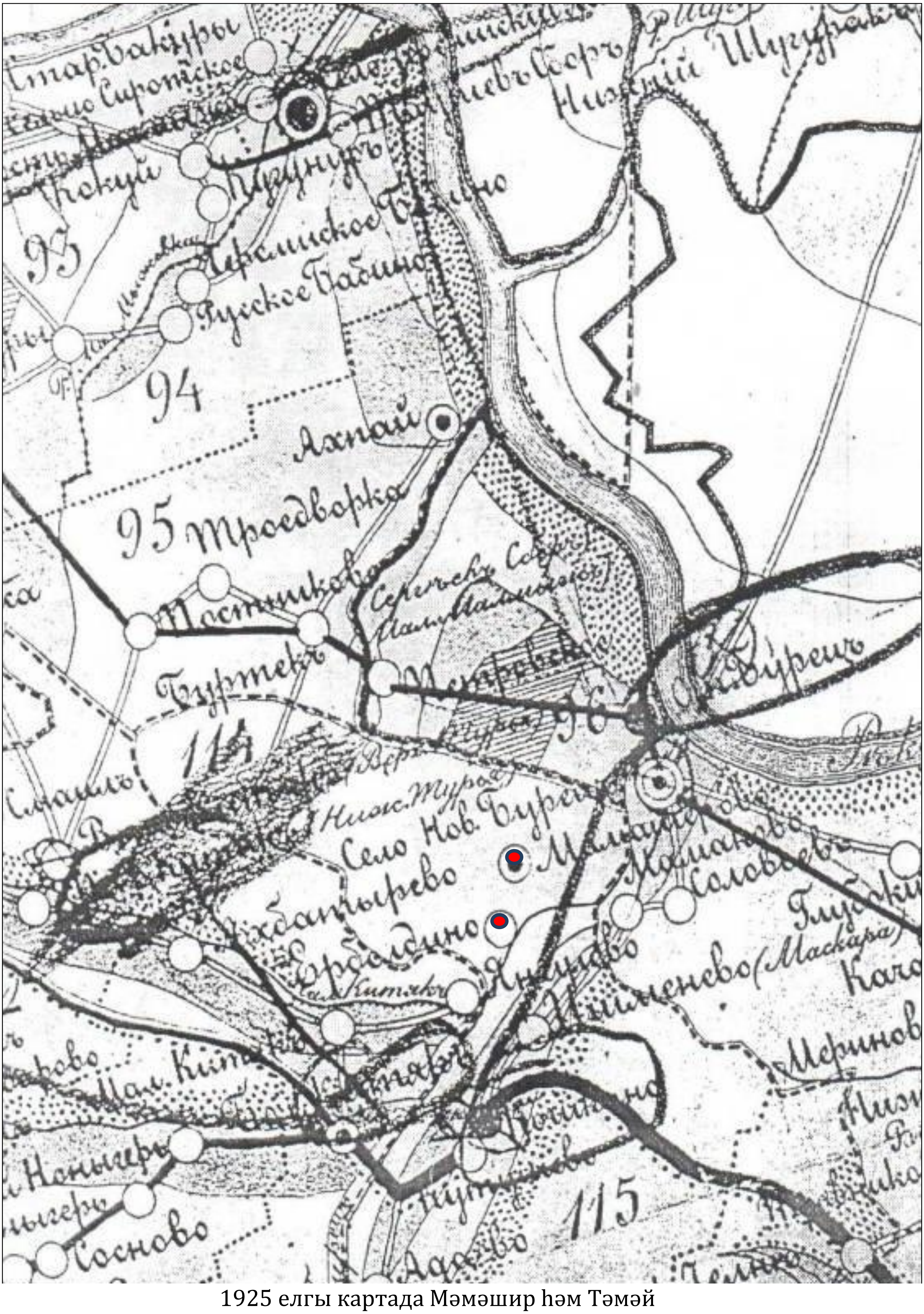

1925 елгы картада Мәмәшир һәм Тәмәй

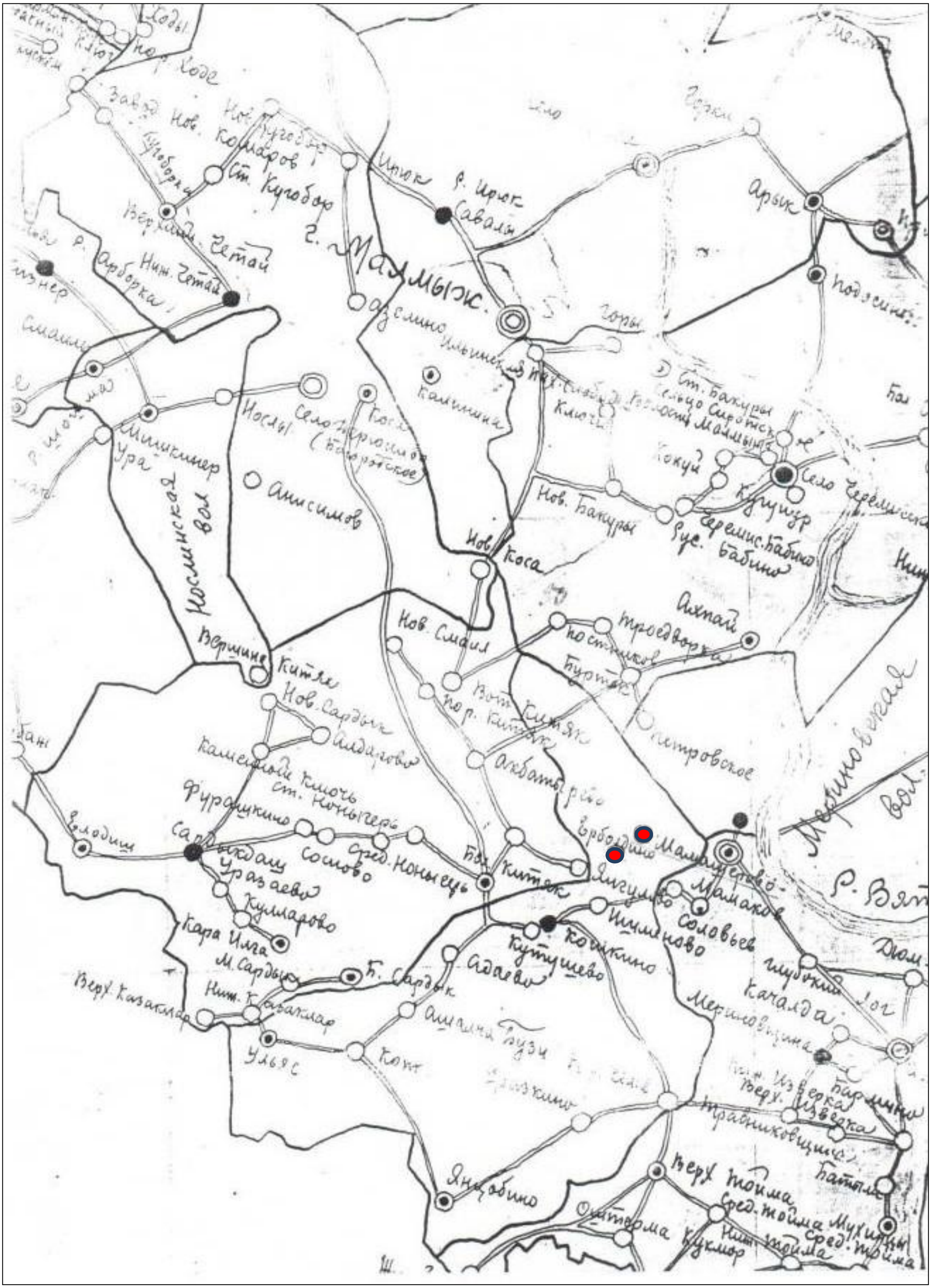

1905 елгы картада Мәмәшир һәм Тәмәй

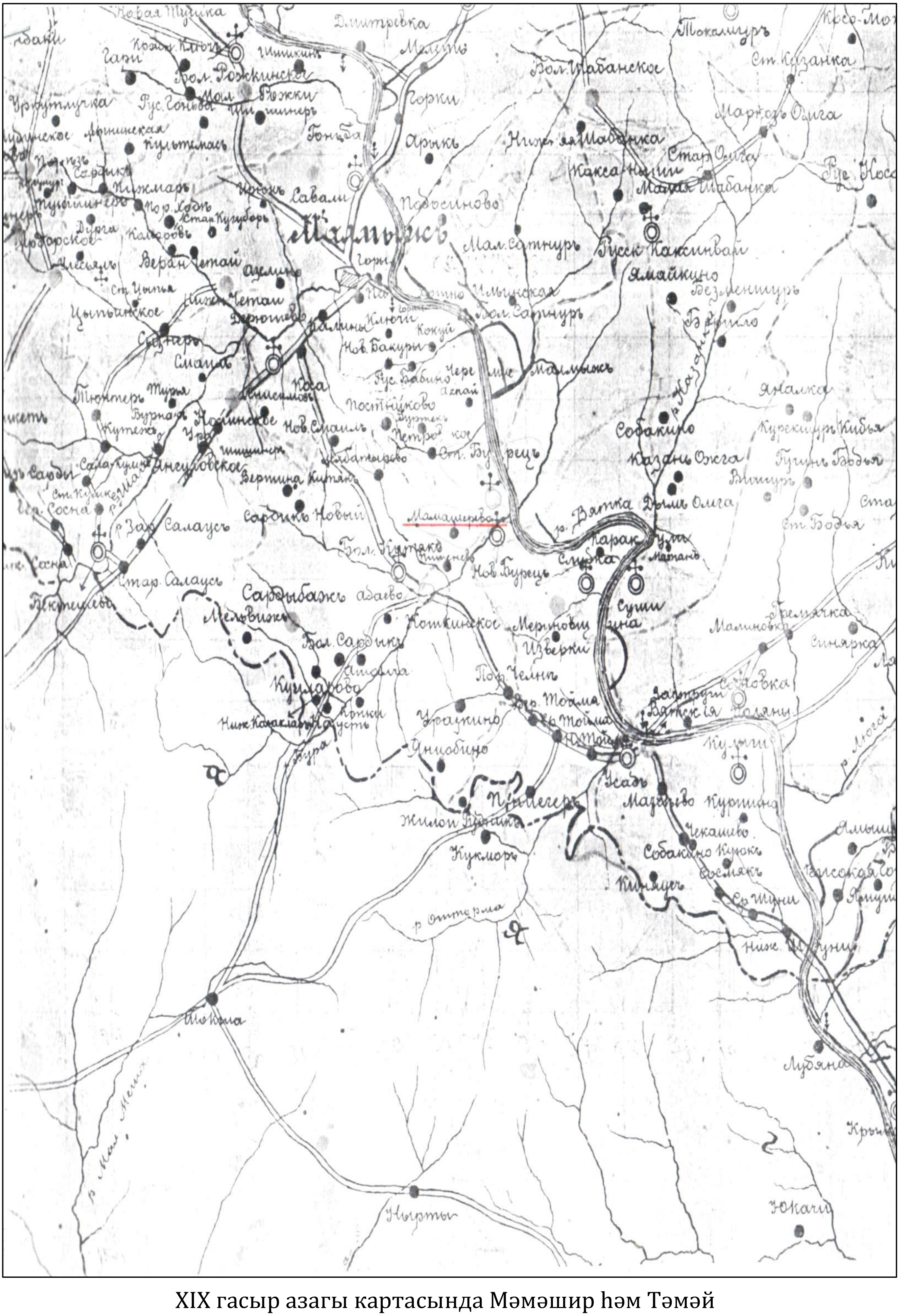

XIX гасыр азагы картасында Мәмәшир һәм Тәмәй

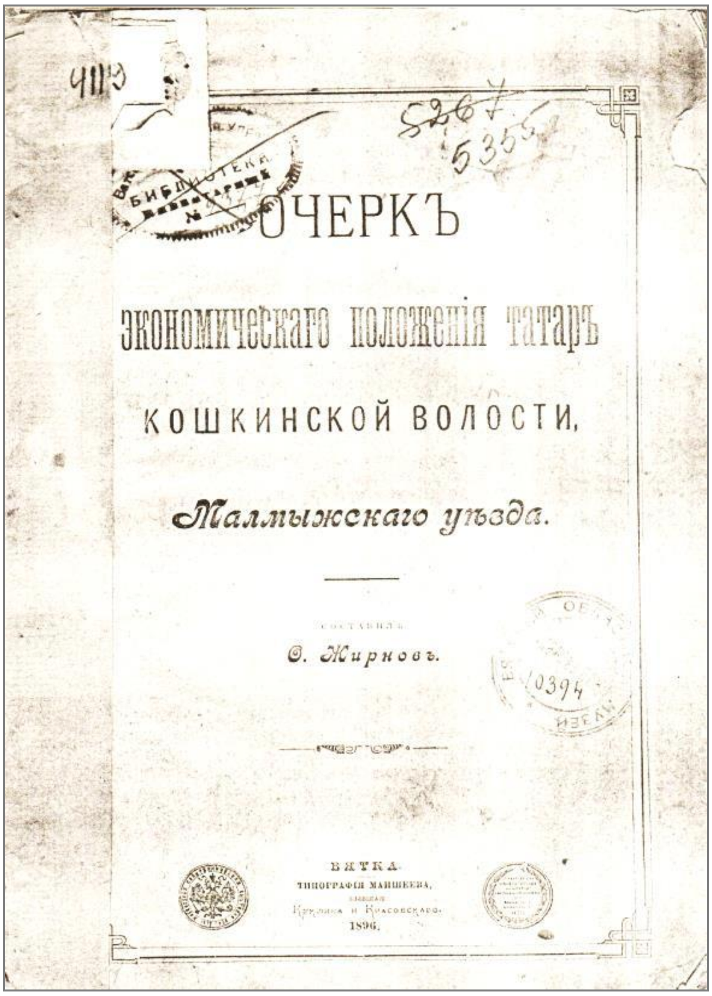

ОЧЕРКЪ

экономическаго положенія татаръ

Кошкинской волости,

Малмыжскаго уѣзда.

составилъ

Ѳ. Жирновъ.

ВЯТКА

Типографія Маишеева,

бывшая

Куклина и Красовскаго.

1896.

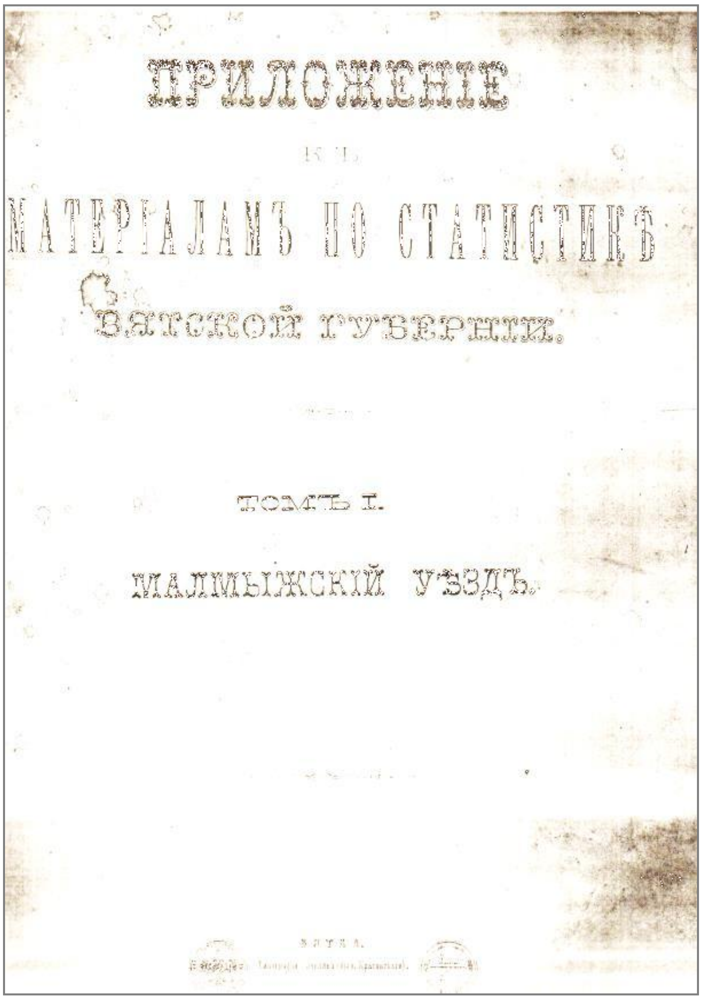

ПРИЛОЖЕНІЕ

къ

МАТЕРІАЛАМЪ ПО СТАТИСТИКѢ

ВЯТСКОЙ ГУБЕРНІИ.

ТОМЪ I.

МАЛМЫЖСКІЙ УѢЗДЪ.

ВЯТКА.

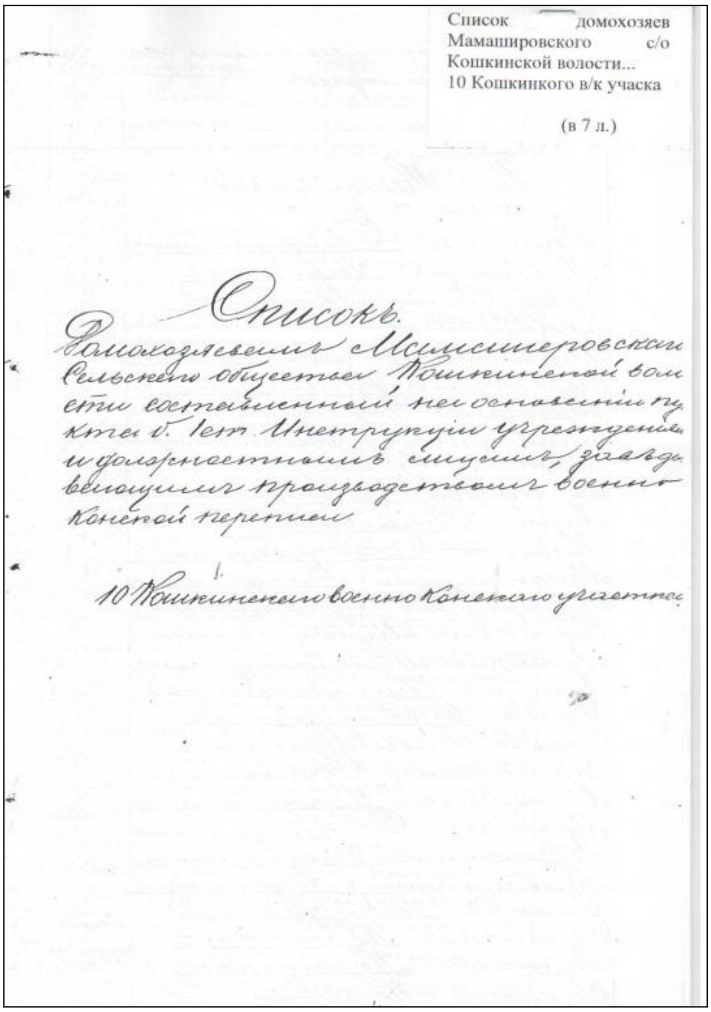

Список домохозяев

Мамашировского с/о

Кошкинской волости...

10 Кошкинкого в/к участка

(в 7 л.)

Списокъ

Мәмәшир һәм Тәмәй авыллары тарихы турында материаллар Малмыж шәһәре архивында саклана, чөнки бу авыллар Вятка губернасы Малмыж өязенә кергән. Әлеге **тарихи чыганакла**р-XIX гасырда халык санын алу, ревизия документлары.

Документлардан күренгәнчә, Мәмәшир авылында 1896 елгы мәгълүматлар буенча, 252 йортта 680 ир-ат, 672 хатын-кыз, барысы-1352, Тәмәйдә (ул вакытта Ерболдино дип аталган) 41 йортта 121 ир-ат, 114 хатын-кыз, барысы-235 кеше яшәгән. Чагыштыру өчен: Күкшел волостенда Мәмәшир авылы кеше саны ягыннан беренче урында, аннан соң Адай, Туембаш авыллары торган.

Мәмәшир халкы 141 ат, 324 мөгезле эре терлек, 379 сарык, 60 кәҗә асраса, Тәмәйдә-37 ат, 85 мөгезле эре терлек, 143 сарык, 8 кәҗә булган.

Названіе районовъ.	Населеніе. По ревизіи 1858 г. Дворовъ.	Мужеск. пола.	Женск. пола.	На 1 дворъ душъ об. пола.	По переписи 1884 года. Число наличн. окладныхъ ревизскихъ душъ.	Общее число дворовъ.	Мужчинъ. Рабочихъ.	Полураб.	Нерабочихъ.	Женщинъ. Рабочихъ.	Полураб.	Нерабочихъ.	ВСЕГО.	На 1 дворъ душъ обоего пола.	Группировка по числу дв[оровъ]. Безъ рабоч. мужчинъ.	Съ 1 рабоч. мужчиной.	Съ 2 рабоч. мужчин.	Съ 3 рабоч.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	1[9]
XXVI. КОШКИНСКАЯ ВОЛОСТЬ. (Государственные крестьяне).																		
114. Мамашеровскій.																		
Татары	101	518	531	10,4	522	267	334	85	291	356	97	271	1434	5,4	23	179	46	1
115. Кошкино-Кутушевскій.																		
Татары	237	1226	1227	10,3	1184	552	708	158	588	720	173	589	2936	5,3	38	370	104	3
116. Наусть-Нурминскій.																		
Татары	255	1044	1054	8,2	1012	415	541	111	496	580	124	447	2299	5,6	13	290	88	2
117. Янцобинскій.																		
Татары	155	848	841	10,8	834	420	487	113	487	533	122	417	2159	5,1	30	310	65	1
ИТОГЪ ПО КОШКИНСКОЙ ВОЛОСТИ.																		
Татаръ	748	3636	3457	9,5	3552	1654	2070	467	1862	2189	516	1724	8828	5,3	104	1149	303	8
XXVII. МЕРИНОВСКАЯ ВОЛОСТЬ. (Государственные крестьяне).																		
118. Ново-Бурецкій.																		
Русскіе	395	1664	1854	8,9	1511	638	857	209	750	1002	222	725	3765	5,9	50	395	137	3
Черемисы						18	23	4	26	24	5	20	102	5,7	—	13	5	—
Всего	395	1664	1854	8,9	1511	656	880	213	776	1026	227	745	3867	5,9	50	408	142	3
119. Мухинскій.																		
Русскіе	68	272	294	8,3	229	98	128	35	111	147	31	106	558	5,7	1	74	17	
120. Тойжинскій.																		
Русскіе	344	1436	1618	8,9	1169	481	630	180	535	758	188	502	2793	5,8	39	288	123	2[illegible]
Черемисы						11	14	3	14	18	5	13	67	6,1	1	6	4	—
Всего	344	1436	1618	8,9	1169	492	644	183	549	776	193	515	2860	5,8	40	294	127	2[illegible]

Селенія	Народность	НАСЕЛЕНІЕ. Число двор-въ.	Число наличныхъ ревизскихъ душъ.	Мужскаго пола.	Женскаго пола.	На дворъ душъ обоего пола	ЗЕМЛЯ. Усадьба.	Пашня.	Сѣнокосъ.	Выгонъ.	Лѣсъ и кустарникъ. Подушный.	Подъ лѣснымъ налогомъ.	Итого удобной земли.	Неудобной.	Всего.	Среднее на дворъ	СКОТЪ. Лошадей. Рабочихъ.	Нерабочихъ.	Коровъ. Взрослыхъ.	Молодыхъ.	Мелкаго (овецъ, свиней и козъ).	Всего ... Штук
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
XXVI. Кошкинская волость.																						
114. Мамашеровскій районъ. (Государственные крестьяне).																						
854) д. Мамашерово	Тат.	228	441	602	629	5,	34,	1432,	145,	20,	108,	—	1742,	85,	1827,	8,	172	23	194	157	718	5[illegible]
855) д. Ерболдино	Тат.	39	81	108	95	4,	7,	265,	50,	16,	4,	—	344,	17,	361,	9,	40	1	31	23	122	
Всего по району.	Тат.	267	522	710	724	5,	42,	1698,	195,	36,	113,	—	2086,	102,	2188,	8,	212	24	225	180	840	6[illegible]
115. Кошкино-Кутушевскій районъ. (Государственные крестьяне).																						
856) д. Пшменево (Маскара)	Тат.	148	329	384	418	5,	38,	1095,	229,	31,	68,	—	1462,	90,	1552,	10,	96	7	118	78	398	[illegible]
857) д. Кошкино и 858) Кутушево*)	Тат.	184	397	502	515	5,	33,	1414,	180,	48,	—	—	1676,	59,	1735,	9,	97	6	101	66	542	[illegible]
859) д. Адаево	Тат.	220	458	568	549	5,	31,	1482,	172,	114,	5,	—	1807,	50,	1858,	8,	102	4	120	90	467	[illegible]
Всего по району.	Тат.	552	1184	1454	1482	5,	103,	3991,	582,	195,	73,	—	4946,	200,	5146,	9,	295	17	339	234	1407	[illegible]
116. Наусть-Нурминскій районъ. (Государственные крестьяне).																						
860) д. Копки	Тат.	147	306	407	398	5,	29,	1226,	178,	42,	19,	—	1495,	48,	1543,	10,	163	21	99	45	238	
861) д. Наусть Нурма	Тат.	182	398	500	497	5,	34,	1341,	184,	65,	—	—	1624,	46,	1670,	9,	146	3	134	6	614	
862) д. Ашлача Бузи	Тат.	86	218	241	256	5,	14,	708,	30,	18,	—	—	771,	20,	792,	9,	54	4	53	20	130	
Всего по району.	Тат.	415	1012	1148	895	4,	77,	3275,	392,	126,	19,	—	3891,	115,	4006,	9,	303	28	286	70	982	
117. Янцобинскій районъ. (Государственные крестьяне).																						
863) д. Челны	Тат.	56	116	164	138	5,	13,	618,	39,	48,	99,	—	819,	20,	840,	15,	43	2	41	29	113	
864) д. Уразкино	Тат.	188	354	465	459	4,	32,	1316,	102,	24,	86,	—	1562,	38,	1600,	8,	90	3	114	100	366	
865) д. Янцобино	Тат	176	364	458	475	4,	30,	1401,	117,	54,	51,	—	1653,	47,	1700,	9,	63	4	93	74	339	
Всего по району.	Тат.	420	834	1087	1072	5,	76,	3336,	259,	127,	236,	—	4035,	106,	4141,	9,	196	9	248	203	848	
Итогъ по Кошкинской волости.																						
ВСЕГО по волости		1654	3552	4399	4429	5,	299,	12302,	1429,	485,	412,	—	14958,	524,	15483,	9,	1002	85	1116	765	4427	
XXVII. Мериновская волость.																						
118. Ново-Бутецкій районъ. (Государственные крестьяне).																						

Малмыж шәһәре архивыннан алынган **тарихи чыганакла**р-XIX гасырда халык санын алу, ревизия документлары.

Названіе селенія.	Населеніе. Число дворовъ.	Душъ муж. пол.	Душъ жен. пол.	Всего.	Средн. на дворъ	Въ томъ числѣ дворовъ. Безъ раб.	Съ 1 работникомъ.	Съ 2 раб.	Съ 3 и болѣе работниками.	Землевладѣніе. Усадьба.	Пашня.	Сѣнокосъ.	Выгонъ.	Подушный лѣсъ.	Итого удобной земли.	Неудобной земли.
										Десятинъ.						
Дер. Мамашерово	252	680	672	1352	5,1	8	188	43	13	34,8	5141,3	145,5	20,6	—	1742,2	85,
Дер. Ерболдино	41	121	114	235	5,8	—	28	13	3	7,7	270,3	50,0	16,1	—	344,1	17,
Дер. Маскара	146	390	358	748	5,1	7	95	35	9	38,5	1123	229,2	31,5	—	1462,3	90,
Дер. Кошкино и Кутушево	195	498	501	999	5,1	10	139	34	12	33,5	1414,1	180,0	48,9	—	1676,5	59,1
Дер. Адаево	230	598	594	1192	5,2	12	153	55	10	31,3	1488,2	172,9	114,9	—	1807,8	50,
Дер. Копки	173	456	444	900	5,2	7	134	26	6	29,2	1245,3	178,2	42,2	—	1495,0	48,9
Дер. Нусть-Нурма	203	552	576	1128	5,5	2	160	32	9	34,0	1341,0	184,5	65,0	—	1624,5	46,
Дер. Ашлача-Бузи	107	273	292	565	5,3	1	80	20	6	14,4	708,4	30,0	18,9	—	771,7	20,
Дер. Челны	72	178	162	340	4,7	5	53	12	2	13,5	707,7	39,5	48,4	10	819,1	20,
Дер. Ураскино	206	560	510	1070	5,2	6	167	31	2	32,7	1402,8	102,6	24,3	—	1562,4	38,5
Дер. Янцобино	179	475	493	968	5,4	13	125	32	9	30,1	1452,0	117,0	54,5	—	1653,6	47,0
Всего по волости	1807	4781	4776	9497	5,2	71	1322	333	81	299,7	12734,3	1429,5	485,2	10,0	14958,7	524,3

Названіе селенія.	Всего.	Среднее на дворъ.	Безъ безземельн.	Отъ 3 до 5 дес.	Отъ 5 до 10 д.	Отъ 10 до 15 д.	Отъ 15 до 25 д.	Отъ 25 до 50 д.	Лошад. Рабочихъ.	Нерабочихъ.	Коров. Возрастн.	Молодняка.	Овецъ.	Козъ.	Всего въ перев. на крупн. скот.	Сред. на дворъ.	Безъ всяк. скот.	Съ однимъ мелкимъ скотомъ.	Съ коровой.	Безъ лош. / Съ 1 лошадью. Безъ коров.	Съ коров.	Съ 2 лошад. Безъ коров.	Съ коров.	Съ 3 лошадьми.	Съ 4 лошадьми и болѣе.	Всего безлошадныхъ.	Всего бескоровныхъ.
Дер. Мамашерово	827,8	7,2	13	63	74	79	19	4	140	1	128	25	379	60	324	1,3	68	25	36	31	78	1	11	1	1	129	125
Дер. Ерболдино	361,3	8,2	2	5	27	8	2	—	34	3	26	16	143	8	85	2,0	12	1	3	8	14	—	6	—	—	16	21
Дер. Маскара	552,6	10,6	—	33	41	42	28	2	73	3	76	12	198	21	178	1,2	54	10	11	15	53	—	3	—	—	75	79
Дер. Кошкино и Кутушево	735,6	8,9	10	36	66	73	10	—	105	22	90	67	389	71	286	1,9	64	19	24	18	43	3	19	4	1	107	104
Дер. Адаево	858,0	8,1	19	36	90	76	9	—	98	5	103	64	328	62	275	1,4	68	31	38	31	53	—	7	2	—	137	130
Дер. Копки	543,9	10,0	2	33	62	63	13	—	79	6	92	19	318	33	219	1,3	47	19	37	9	50	1	9	—	1	103	76
Дер. Нусть-Нурма	670,8	8,2	12	68	85	32	6	—	99	2	97	26	288	54	244	1,2	[illegible]	28	30	12	72	1	4	—	1	113	106
Дер. Ашлача-Бузи	792,1	7,4	8	25	38	32	4	—	46	2	42	27	187	31	124	1,[illegible]	35	18	[illegible]	11	27	1	3	—	—	65	65
Дер. Челны	840,0	11,6	4	—	20	28	14	6	38	5	28	5	66	5	78	1,1	28	[illegible]	[illegible]	10	30	—	1	—	—	35	45
Дер. Ураскино	600,9	7,7	20	48	76	36	26	—	70	—	69	14	165	28	165	0,8	103	15	18	21	47	—	2	—	—	136	139
Дер. Янцобино	700,6	9,5	11	32	57	50	29	—	73	2	70	31	183	75	185	1,0	67	27	13	19	52	—	1	—	—	107	113
Всего по волости	15483,9	8,1	101	379	636	519	160	12	855	51	821	306	2614	448	2164	1,2	610	195	218	191	509	7	66	7	4	1023	1003

Вятск. Губ. Земельн. Упр. Библиотека №